

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K. 12 — Za pô godine K. 6 — Za Šibenik na godinu donašanjem u kuću K. 12. — Za Inozemstvo na godinu K. 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini br. 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglas, pribrojena pisma i zahvale tiskaju se po 30 para petit redak ili po pogodbi. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Izlazi sriđom i subotom

Dvadeseti viek.

Gle čuda dobe rimske! Na milijune robova i gladijatora oružanih do zubi, na milijune sažnih i zdravih ljudi otetih svojoj zemlji i rodbini, mrvare se medju sobom, muče se cieli svoj život, ubijaju se u cirkusu, a sve samo da uđovolje potrebam, želji hirovinu svojih gospodara. Ti milijuni bezpravnih stvorova, u kojima je snaga i rad, odievaju, obuvaju, krite, hrane, zabavljaju svoga gospodara, oni ga podržavaju u razkošu i moći, bez njih on bi bio nesretnik, prosjak, izmet, a ipak dosta je, da im on iz onog obilja, koje su mu oni namakli, dobaci koji zalagaj, dosta je, da im se on iz onog zadovoljstva, kojeg su mu oni pribavili, osmjejne, već su robske duše pripravne da se na gospodarev mog bace na ubijanje, na mrvarenje, na najgnusnije i najstrmotnije posle.

Od ove i ovakove rimske dobe prošlo je već blizu dvadeset vekova, a ipak ljudi su se malo u čem promenili. Istina, oblik ljudskog življenja, odnošaj među ljudima je vanjskom promjenom, ali štaćina, jezgra je prilično jednaka. I danas ima robova i gospodara. Samo je danas to robstvo i to gospodstvo u malo većem obsegu nego prije. Nije danas samo pojedinac, nego su cieli narodi ili gospodari ili robovi; međunarodno je to danas obilježje i uređenje.

Danas ili jedan narod robuje ili gospodari drugom narodu. Veličajno je to, jer je sve tako krasno uređeno međunarodnim ugovorima, zakonima, i ja ga se onomu, koji bi se međunarodnom uredjenju opri. Ogriješio se uzakonjenom poreku, suprostavio se čovjekanskoj prosvjeti, metnuo je u pogibelj ezbrot, napredak, mir i razvitak gospodujućeg čovjekanstva, i za to treba da se svali na njega ciela kultura, prah i olovu i sve, što je podobno da ga opet sveđe na posluh i pričuvanje gospodujućeg naroda.

Pravo na vlastiti narodni život i na vlastito gospodarenje — toga kod slabijih nema. Tko to za i pita? Poljak, Čeh, Marokanac, Indijanac, Crnac i Hrvat — zar da mogu na to i misliti?

Ali ostavimo međunarodne, prodjimo na naše odnošaje, na odnošaje u ovoj monarhiji prejašnjih Habsburgovaca, pa zar i ovđe u ovoj parlamentarnoj monarhiji ne gospodare dvojica nad mnogima?

Blaženi dualizam! Ime mu već označuje bivstvo, šuštinu, jezgru. Kao u doba rimske, dvojici treba da služe mnogi, jači, zdraviji, rađišniji. I ako ne služe pokorno, oni su svih buntovnici, veleizdajnici, i može se na njih pucati kao u Černovici, ili baciti ih po tamnicama kao nedavno po Banovini i celoj Ugarskoj, ili pripititi se posledicama velikih odgovornosti, kao Laginja Beck ili Wekerle ostalim Hrvatinama, koji se ne smiju međusobno sastajati, jer da spremaju binu sa življima izvan granica države. A ipak sve hrvatske zemlje su pod jednim vladarom, sve po zakonu spadaju u jednu cjelinu; nego što za to kad je to dualizam, koji ih dieli, koji ih sili da služe dvojnom gospodaru? Ni nismo sami; ima nas još dosta plaćruga: Čeha, Poljaka, Rumunja, Slovaka, Rusina i tko bi ih sve nabrojio.

Ne samo to, nego što je najsmješnije i što poniziva razum i dostojanstvo ljudsko jest, da svи moraju da uzakone svoje podjele, neodgovorno, ponizujuće stanje; moraju da sami odluče, kako su za samostalno življene nesposobni, kako su nevredni, kako su ništeti, kako su kavunki, kako im treba gospodara, koji će im kao robovima zapovjediti, dok će oni svoj rad, svoju snagu, svoj život ulagati na korist gospodara.

I prav je tako da bude, jer dok svı pripovedaju, da se dualizam ruši, dok svı to žele, dok svı kažu, da za to rade, eno ih kako ih dok svı Weckerle predobiva za službe, ministar Beck ili

gladijatori, a ipak svi žele, da se dualizam ne održi, da ljudi budu svoji, da se narodi urede kako žele. Dosta bi im bilo, da čuvaju svoj ponos i svoje ljudske dostojanstvo. Dosta bi to bilo, jer bi tada čuvani i ponos i dostojanstvo i korist svojih naroda.

Nu, narodi su mala stvar prema velevlastnom položaju i prema ravnovesiji europske kom. Taj položaj i to ravnovesje zahtjeva velikih žrtava: jedinstvo, snagu, vojsku. Tomu treba svi drugo žrtvotvori, a glavno je, da se svi budu uzeti vezom obće zajedničke koristi i obće zajedničke štete, da svi budu za jednoga, a jedan za sve — to je pogibeljno za jedinstvo magjarske države i za jedinstvo naslijednih zemalja. Drugim riečima: to je pogibeljno, za velikomajstare i velikoustrijance, a kad je njima to pogibeljno, valja da svi narodi budu o tom uvjereni i da tu pogibelj bi bilo silom bilo milom.

Ovako ili slično ovome govore gospodajući živilji i sve njihove sluge, kojih je medju svim narodima ove monarhije.

Takovih sluga ima i među Hrvatima, ali ako svi znaci ne varaju — većina, ogromna većina Hrvata nije za službu, nije za robstvo svoga naroda.

Hrvati u ovim težkim časovima, izstupajući kao jedinstven narod, ne djele ih umjetne granice; ne razdvajaju ih prividni interesi; ne plaše ih ni grožnje niti ih cipejaju obećanja ili opomene, da će morat povuci sami posljedice.

Laginja je dobro rekao, da su Hrvati uvjek sami, svojim silama borili se i nisu se borbe plašili, niti su krivi, što se pod njihov barjak nisu još okupili drugi potlačeni narodi.

Kad je Laginja ovo odgovorio bahatosti Beckovoj, on je samo kao ponosit Hrvat rekao povjesnu istinu, da su se Hrvati u kršćanskoj ljubavi uvek za druge žrtvotvori. Tačno će oni i ovom borboru raditi požrtvovno za se i za drugoga, a Bog će dati, da će se pod njihov barjak slobode okupiti svи potlačeni narodi ove monarhije.

Tada će sinuti pobjeda potlačenih, i Hrvatima će svi narodi priznati, da su čeda one svoje ljudske prosvjete, koja nije nikad i u ničemu oponašala rimski robski život.

Parlementarno izvješće.

(Posebno dopisivanje).

Beč, 21. studenoga.

Hlinka u Beču.

Skupština u českom sam „Narodnom Domu“ prisustvovao mnogo puta, ali se ne sjećam da je jedna od onih sjednica, kojom sam tako prisustvovao, izpala tako slijajno, kao sličnost, na kojoj je slovački župnik Hlinka u dvostrukom govoru očarao u sve tančine tuge, nevolje i patnje Slovaka pod magjarskim žanistvom. Ne ču Vam nabrajati brojke protagonisti u tačenja Slovaka; ne ču nepravdenosti, koje im počinjaju Magjari dnevno. Više ili manje sve su Vam poznate, nego što se osvrnuti jedino na život rieči ovog slovačkog apostola za oslobođenje svoga naroda od magjarskog kopita. Hlinkova reč teče kao med, osvaja slušaoca dokazima, a u njoj se zrcali govornikovo duboko uvjerenje, da će se u Ugarskoj pobediti pravica. Skupštini je prisustvovala slavena črema družava, a Grof Seilern darovao je K. 11.000 u slovačke svrhe u gorjaju Ugarskoj. Da je Hlinka bio burno pozdravljen, i da mu se je obećala svaka podpora o tomu je suvišno da vam ista pobliže javljam. Svi su prisutnici bili oduševljeni ne samo za borbu Slovaka proti Magjarama, nego dapace za borbu svih naroda u Ugarskoj proti magjarskom zulumu.

Deutsche Obstruktion heraus!

Ovo je parola njemačkih agrara (ne za stupnika, već birača), kojom u celoj Českoj i

Moravskoj centralni odbor agraraca radi protiv njemačkim strankama, te su se dru Becku obvezale, da će glasovati za nagodbu. Naš stračac Laginja dobro je prorokovao u odboru za nagodbu, kad je izrazio svoju bojanju, da li su birači složni sa akcijom njihovih kolovodja, koji su ušli u Beckov kabinet. Ova je parola njemačkih agraraca birača već dovela u nepriliku njihove kolovodje, a u kulinama parlamenta već se javno govorio da Laginja nije bio „ein schlechter Prognostiker, kako ga je bajagi nazvao jedan član novog kabineta.“

Slavenski blok.

Česki su zastupnici moravske pučke stranke Dr. Bulin, Dr. Stranski i Dr. Sláma izstupili iz mladočeskog kluba, te se pridružile opozicionalnim českim zastupnicima i utemeljili s ovima slavenski blok. Ovomu pripadaju: Česki radikalni, realisti, moravska pučka stranka (gornji zastupnici) i Starorusinci. Slavenski blok je u principu protiv svakog austrijskog vladu. On je pogibeljno za jedinstvo magjarske države i za jedinstvo naslijednih zemalja. Drugim riečima: to je pogibeljno, za velikomajstare i velikoustrijance, a kad je njima to pogibeljno, valja da svi narodi budu o tom uvjereni i da tu pogibelj bi bilo silom bilo milom.

Hlinka u parlamentu.

Česki zastupnik pater Zahradnik, premonstelan, jučer je doveo župnika Hlinku u zastupničku kuću. Ni viest, da se Hlinka nalazi u mramornoj dvorani navaliće je zastupnika raznih stranaka u dvoranu da vidi slovačkog apostola. Zast. Zahradnik je predstavio Hlinku raznim zastupnicima, a napokon i samomu predsjedniku, koji ga primio veoma ljubezno.

Sad govor otvoreno.

Prije rješenja ministarske krize kršćanski su socijalci govorili po tajno, da će tražiti, da njihova stranka bude u ministarstvu zastupana u mramornoj dvorani navaliće je zastupnika raznih stranaka u dvoranu da vidi slovačkog apostola. Zast. Zahradnik je predstavio Hlinku raznim zastupnicima, a napokon i samomu predsjedniku, koji ga primio veoma ljubezno.

Vojnička pitanja.

U pitanjima je vojničke naravi veoma maleni broj zastupnika dobro informiran. Nikomu nisu poznati do sada pravi razlozi zašto se u zajedničkomu proračunu neće predložiti delegacijama uređenje vojničkih plata. Kako u javnosti vlada svesobće mnjenje, da su ovomu svemu jadu krivi Magjari, a jer se već pogovara, da će ministar rata Schönaich odstupiti iz ureda, ne uspije li mu tekom godine 1908 postignuti uređenje ovog pitanja sa retroaktivnim snagom zakona od 1. siječnja 1908., to se već pojavljuju sporadični glasovi, koji traže, da ministarstvo predave sve tajne spise, koji se odnose na svoju vojničku pitanja. Svaki zna, naime, da Schönaich-ova glavna zadaća nije povišenje vojničkih plata, već povišenje rekruta. Kad je rješenje zaštite i grba ne ubraja u glavna pitanja. Čvor, koji treba rješiti, jest povišenje rekruta i magjarskog komanda. Da li će ministar rata udovoljiti ovomu zahtjevu pojedincima, te izdati sve tajne u ovom pitanju, ne da se još ništa reći, ali izgleda da će on prije odstupiti nego li javnost predočiti istinu.

K. K. Krieger.

U nas u Dalmaciji malo je ljudi, kojim je poznata umišljenost austrijskih veterana, ljudi naime, koji su vojničku službu izvršili, prešli u rezervu. Kod Niemaca obstoje t. zv. veteranska društva. Članovi su istih jedino bivši soldati. Ovi imaju svoje muzike; mogu marširati itd. Ali njihova je vratio želja bila, da im se dozvoli nositi oružje. U tu svrhu moljahu i kumlijaju milo i nedrago. Ali jok! Svaki se je do sad bojao ipak da se veterani iz koje njihove pitanje ne počupaju među sobom, pa da ne stanu sjeći sabljama desno i lievo, dužno i ne-

dužno. Nego, rek bi, kako se u ovečim gravovima s dana na dan povećava broj nezadovoljnika, lupeža, popova, „apacha“, a vladu nije lako povećavati proračun za policijske svrhe, da izgleda, da je želja veterana da mogu nositi oružje sada dobro došla vlasti u susret. Tko danas može znati, u koje će se svrhe moći jedan dan uporabiti veteransko oružje? U jučerašnjoj je sjednici parlamenta ministar obrane podstapočku kući zakon glede utemeljenja jednog c. k. austrijskog ratnog kora. Novim će veteranskim družtvima biti zabranjeno svakog političkog djelovanje. Punkt!

Jučerašnja sjednica.

zastupničke kuće trajala je punih deset sati, a na koncu konca, još nije svršila razprava o prešnom predlogu Schrammela i Rennera glede skupoće hrane. Na početku sjednice vlasti je podstapočku tri zakonske osnove. Onu o veteranima, a onda radi dozvole vlasti, da može sklapati međunarodne ugovore na polju radničkog osiguranja pri nesrećama. Treća se zakonska osnova odnosi na Dalmaciju. Ministar pravde podstapočku zakon radi uporabe (Teilschuldverschreibung) (tehniki izraz?) trećeg dalmatinskog meliorativnog fonda od K 600.000 za koristnije ulaganje zakladnih, pupilarnih i sličnih kapitala.

Medju interpelacijama se nalazi i ona zast. Mandića na ministra pravde, radi postupanja državnog odvjetništva i nadzemaljskog suda u Trstu, proti bivšem ministru predsjedniku Radoviću radi sumnje tobožnjeg sudjelovanja atentatu proti knjaževoj obitelji te Cetinju i proti knjaževim ministrima.

Ministar pravde Dr. Klein odgovara na interpelaciju zastupnika Prodana i Blaškina u pitanju nadglednih pomoćnika u dalmatinskim tamnicama, te veli, da odredba ministarstva pravde ne ide u njednom slučaju za tim, da već namještene i podpuno sposobne pomoćnike izključi.

Da se izbjegne krivom shvaćanju one na redbe, ministar pravde upozorio sudbeno predsjedništvo u Zadru, da ministarstvo ne može obdarovati, ako se tamničarski naglednički pomoćnici, koji su sposobni za tu službu, jedino radi toga odpuštaju iz službe, jer nisu svojedobno služili u vojski, ili jer nisu za vremе službe u vojski avancirali.

Roosevelt predsjednik po treći put?

New-York-ska „Narodna Obrana“ bavi se pitanjem novih izbora predsjednika Unije, te piše o tome:

Veoma važno pitanje, kojim se sada bavi ne samo američko, nego i evropsko novinštvo, jest pitanje o izborima za predsjednika Sav. Država, koji se imaju obaviti nastajuće godine. Pitaju je, hoće li omiljili sadanji predsjednik T. Roosevelt po treći put kandidirati za predsjednika? Ova pitanje bijaše se potaklo još je Grantova vremena, pa onda već bijaše se reklo sve i za proti, što se sada govor i piše o Rooseveltovu službu.

Dva su se puta predstavnici naroda izjavili proti „trećemu predsjedniku“. Kada je bio izabran po treći put predsjednikom Grant, koji izjavlja, da pod njednom cenu ne bi po treći put kandidirao, Harrison iz Illinoisa predloži neka se ustav promeni tako, da se odlučno zabrani jednomo izbor za predsjednika po drugi put. Godine 1876. bude ogromnom većinom glasova primljen predlog kojim se utvrdjivala odluka Jurja Washingtona. Malo za tim opet se potvrdi isto, i to prigodom protutrošnjem.

Mnogi su ipak držali, da se tim načinom ne može ograničiti pravo biranja i pravo biti biran. Ipak predsjednik Roosevelt, na večer dne 8. studenoga 1904., kad je bio potvrđen u službi, objelodan izjavu sa svojim podpisom, u kojmu je kazivao, da „u nikakovoj okolnosti ne bi se primio treće kandidature, jer da opravdano drži, da one tri godine i pol, za kojih je zamjenio oplakanog Mc Kinleya, znače njegovu prvo predsjedništvo“.

To je isto Roosevelt ponovio Johnu Morley, kada ga je ovaj pohodio.

Nego ima nekoliko vremena, što su Rooseveltovi prijatelji opet ovo pitanje, uz želju da bi se Roosevelt opet birao. Pri tome oni ovako računaju:

"Prvi put Roosevelt nije bio biran, pa i kada bi bio biran, tako zvan Washingtonov predecen spada već u prošlost."

I sada se počne izpitivati i pretresati javno mnenje. Bilo bi novina, koje su javnosti metalo otvorena pitanja, a odgovori su dakako glasili u ogromnoj većini, da Roosevelt i opet bude biran.

Razumije se, da se predsjednik o ovome nije otvoren izjavio, ali tajnik Root, polazeći put grada Meksika, rekao je dne 24. rujna:

"Predsjednik Roosevelt neće kandidirati. On je otvoren izjavio, da ne može primiti ponovno imenovanje za republikanskoga predsjedničkog kandidata".

Pošto pak Roosevelt ne bi mogao biti demokratski kandidat, to bi Rootova izjava imala biti odlučno opovrgavanje glasina, prema kojima Roosevelt bi bio voljan žrtvovati same sebe, da može nastaviti borbu proti "trustovima".

Međutim početkom minulog mjeseca izjavio je guverner New Meksika, tijesni prijatelj predsjednikov, da će ovaj primiti kandidaturu, jer da ne može usvojiti sebi pravo, da ju odabiće. Drugimi rечima, Roosevelt bi i proti svojoj volji pokorio se volji naroda.

Nego imade još nešto. Čulo se je glasova, da je povratak ubojnog brodovlja sa Pacifika utačen baš tako, da pade u doba republikanske konvencije, a to za to, da upliva na njezini odluku.

Roosevelt se je tome samo nasmijao rekvši, da bi njegovi prijatelji težkom mukom uspjeli odvratići konvenciju od njegovog imenovanja.

Proljih dana guverner Kansasa, nakon posjeta predsjedniku, izjavlji, da republikanci moraju ponovno birati Rooseveltu i zaprijeti, da će svakog drugog kandidata slomiti u svojoj državi.

Ovih pak dana republikanska novina „Sun“ pisala je o Rooseveltu kao čovjeku na upravi ne baš najljaskavije.

Ovako u kratko ovo važno pitanje stoji:

A sada prema svemu tome da se zapita: Kako stoji treće predsjedništvo? Hoće li Roosevelt i opet biti biran? Hoće li mu to njegova stranka dozvoliti?

Težko je na ova pitanja odgovoriti, pa valjda niti najpučeniji ne bi smogao odgovoriti.

Nazivlje Lloydovih parobroda.

Austrijski Lloyd ima sada u svemu 71 parobrod, od kojih se 7 nalazi u gradnjama. Da Lloyd nije bio nikad prijatelj naše zemlje, a još manje jezika našega, stara je i poznata stvar. To njegovo nerazpoloženje očituje se medju ostalim rječito u nazivlju njegovih parobroda, protiv kojemu je u više navrata bilo govorova ne samo u javnim glasilima, nego i u carevinskom vječu.

Kad čovjek čita imenik parobroda podilaze ga čudni osjećaji. Vidli ih svakojakih, samo ne takovih, koji bi mu bili najbliži i najviše mu dolikovali. Hrvatskoga imena nema ni jednoga! Četru su uzeta iz hrvatske zemlje, ali su ortografski iznakažena, samo da im se oduzime svaki trag hrvatskog obilježja. „Dalmatia“ i „Bosnia“, pa „Metecovich“ i „Almissa“. Što bi imala da bude koncesija Hrvatima, zapravo je uvredila. Zar bi Lloyd propao, da su ti njegovi parobrodi,

P. Mantegazz:

Žene mojega doba.

Preveo S. Z.

Bila je umjetnica već prije nego će se roditi, jerbo je njen otac bio kipar, koji naredio galerije i palače načelnim zemljama, štih ih je ljudska ruka mogla zamisliti. Obitelji čestite i gradjanske izrade kose za sve djevojke njenog doba u umjerenom kraju gradjanskog vjerovanja, gradjanske naobrazbe, gradjanskog imutka. Ele, njeni crkvi, bio je atelir njezinih očeta, te liepe stvari, cveće ili ljudi, ptice ili leptiri, bijahu njeni svetci. Kad nije bila u školi, bila je u ateliru otčevu, i onđe, imavši u rukama lutku, zaboravljala je da motri ruke kipareve, koji je nemirnim prstima mjesio glinu, utiskivajući svoju misao.

Njoj je bilo zabranjeno dirati onu glinu, što bi bila zamisala njene ručice i njene oprave, nu nije mogla odoljeti upornoj napasti, i više no jedan put ukrašavala šaku gline, kad atelir bio napušten, nosila ju u vrt ili u spavačnu sobu, i onđe smršeće se kradjij, koju je na koncu konca smatrala bezazlenom šalom, tvorila je svjećnjake, bebke, mačke, koje je metalna, sušiti na sunce, gdje ih nitko nije mogao da vidi. Kolikom je slasti radila, kolikoj se činila sladka, ljubka, dobra ona gлина, što se podavala njenoj radja-

koji su gradjeni i doprinosen hrvatskoga naroda, a rukovodjeni većinom sinovima naše zemlje: — Bosna, Dalmacija, Metković i Omiš? Kad Lloyd ima imena Bučovina, Galicija, Goritija, Styria i sve druge austrijske pokrajine, pa čak Persia, India, China itd., zar nebi bilo pravo, da jedan parobrod prouze „Croatia“? U gradnjama se nalazeći parobrodi dobili su već imena Prinz Hohenlohe, Baron Gauthsch, pa čak Graz i sirotin Bregenz ima svoj parobrod, — ali Zadar, Šibenik, Split, Dubrovnik i Kotor ne čuće zar nikad doživjeti časti, da ih austrijski Lloyd hrvatski jezikom zapisuje u svoj registar? To je žalostno i sramotno, ali za naš narod veoma poučno, jer ih se hrvatsko ime ne smatra vrijednim, da bude izkaznuto na jednom po državi subvencioniranom poduzeću, ili se to ime mrzi. Jedno i drugo nije prikladno, da u Hrvatima budu osjećaje, koje nam je Beća preko Trsta sugeriraju, već sasvim protivne, onakove naime, koji se gore ne vole, ali koji nam se silom naravljaju.

Dva Lloydova parobroda, koji se još nalaze u gradnji, nemaju još opredjeljenog imena. Priklica je dakle tu, da Lloyd bar donekle popravi nepravdu, koju je Hrvatima na 69 svojih parobroda učinio. Za te dvije ladje tražimo čisto hrvatsko ime, i to u prvom redu „Croatia“, a u drugom na izbor „Zagreb“ ili „Šibenik“. Mi smo rekli svoju, a tu se slaže čitav narod hrvatski. Idemo da vidimo, da li nas čuju i razume nadležni čimbenici.

Naši dopisi.

Sinj.

(Gavran grče, mrcina je blizu) „N. Jedinstvo“ zagraca na „iztragu“ u sinjskoj občini, mrcina je stalno. Grakec po Zem. Odboru; na celije; na Sinjano i njegove poštenjakovice. Grče li ti gavran, mrcina je stalno! Nije li se gavran naključio?

„N. Jedinstvo“ iznalaža za izgled Kalabriju. U Kalabriju se nosilo, kralo, deralo; lopov do lopova bio, ja nikomu — veli „Jedinstvo“ — ni vlas vlas nije pao. Što će to reći? Ako se nije znalo, neka se znade; to će reći: bit će i u Sinju svega toga, pa za što će Zem. Odbor iztraživati, kada jedna Italija ne iztraživa?

„N. Jedinstvo“ pozivlje sve načelnike, da se ujedine i slože proti iztragi, jer tim se ruši njihov ugled; tim se dovodi do toga, da se ne čete primati načelnštvo. Po „Jedinstvu“ iztraga znači nepovjerenje, sumnjenje. Dakle po njemu svi činovnici na sudu, na poglavarsku, na poštama, na poreznim uredima, kojim se pregledaju uredi, svi su nepošteni, svi su osumnjičeni, a oni, koji pregledavaju, svi su tirani, bez milosrđa, bez obzira i bez delikatnosti. Ovako piše pero urezano za dobro naroda! Ne zaboravimo: Gavran grče nad Vrgorcem, pa i nehotice kazao je, da je tamo mrcina bila.

„N. Jedinstvo“ zagnalo se za opozicijom da ono, da baš sadašnji načelnik Kruso Tripalo proglašava na sve četiri strane, da je on tražio iztragu, dapače, da ju je posprešio, jer da mora putovati u Rim? S čega „N. Jedinstvo“ udara dake u opoziciju?

„N. Jedinstvo“ veli, da se je načelnik i prvi prisiljen odrekao. Pa što to ulazi u iztragu? To su njihovi posli, ako jesu, ako nisu. Ovako to stoji. Na obć. vieču 29. pr. mjeseca bio i predračun. Opozicija imala većinu i od-

godila pretresanje. Načelnik digao se iz postele, uvrđen u svoj ponos, i javno obećao, da će se odreći načelnštva nakon iztrage. Zaholio, da obe stranke izaberu odbore od 5 osoba i kroz 24 sata da izmjenično dojave imena odbora i njihovo konstituiranje. Pristalo se, dojavilo se i sa strane opozicije tražio se, da se odbori sastanu. Ali jok — uzalud! Je li odreka iskrena, je li igračka? Hoće li se da napusti načelničku stolicu, a zadrži nesvestnu većinu, pa da se može svaki čas puhnuti u opozicionalnoga načelnika, kako je to još danom gosp. Petar Tripalo učinio sa Antonom Perkovićem? Ne zaboravimo: Gavran grče, mrcina je blizu!

„Jedinstvo“ se nadimje, da naveze, da izkuti upravu sinjske občine. Baš mu je trag u reputu. Potreže te za jezik, kad si mislio mučaći. Ako gavran još jednom zagrake, bojim se posuti će grad i krupa, što se upamito nije. Ja sam od te, da se mrcina odaleći i zaspase, da krupa ne tuče, a gavran da ne grće!

Pa i kumpar Marin Križgona vrenuo se u „Slobodi“. Demokrat je; vas da se razbije za dobro naroda. U zauzimanju za njegovo dobro izgubio oko. Slipičavi jednik, pa s toga nije se ni rugati, ako mu se što pričinja, kao npr. da narod mora biti rob i u doba demokrata. Ako se tko god javi za narod, a na njemu je mantija, da pobjesne. Odjeća daje čovjeka, veli on; ali i mi mislimo: jedno oko manje — pola čovjeka manje. Ovo je po prijateljsku; ali ako zagrnetemo rukave, tada tko što drnu.

Imotski

Naša „Hrvatska Rječ“ očepila sa „novim“ i „najnovijim“, prikazujući dieolvanje g. načelnika Tripala i prvog prisjednika Jerkovića. Evala na „novom“ i „najnovijem“, a sada je red na „starom“, da i on iz svoje stručnjake izvadi koju pogaciću sa kolačićem, a za liepe zube i dobrovodu u g. načelniku.

Ja ne ču s repa, jer da glove nikad stigao ne bih, ma tamani me brzi jušto sa liepim Pantom goni. Ja ču ovako:

Načelnike! Što se je učinilo od onoga novca od pojedinaca pobrana za vrieme kužnih bolesti? Koliki su za počinjeno manito naredjujući pojedincima da kopaju jarugu od Vinjanskog progona put Ercégovačkih zemalja. Jaruga je u duljinu 2 kil. u širinu 3 m. u dubinu 2 m, čini mi se do 12.000 kubičnih. Svaki da je potrošio za svaki kubik 60 helera, svota bi potroška iznalažila do 72 hiljadu kruna. Na ovoj gladnoj godini jaruga neprovjedljiva odnijela je 500 tovara klipa kukučuru.

Radi ovoga imao bi se g. načenik staviti pod obuzdu. Ovo je nepodnošljivo, dostojno svake kazne i prikora, pa i svrgnuća sa časti, kad je potrebljaju na štetu siromašnoga naroda.

Naš radišni narod odseći u tudjini, a glavni krivac, občinski veliki pripez, travarina, muša i nepravda. Narod ove godine plaće, a načelnik se smije, nakrivi klobuk, te gleda u zapad, odaće mu sunce izlazi i zalazi.

Načelnike! Kad si kupio ono zemlje zvane Bilino? Zaluđu ti izpravak na „P. Glasu“. Primit ćeš protuzpravak.

Što je od klaka kupljena za Vinjanske kovačice? Ena ga na gvozdenom mostu Sipovači, da se Stipi Poštenjak, a Vinjane ga je kupilo za se,

Koje ono godine zaprijeći 50 vaguna žita, bez ulaznina da dodje u krajnju? Kazuj Trucoli, kazuj Vučemiloviću! Na ovo mgo načelnike, odgovori, pa ču ti druge upite postaviti.

nemože pretvoriti sirovu glinu u terracottu.

Nego jednoga dana otac šetajući u vrtu, ugleda onu rogozu na zidu, i znatiželjan da vidi što je, nadje pod njom kćerku malu muževi. Bila su nedonošć, bila su djetinjski radovi, ali veliki umjetnik na njima odmah odkrije lavu pandžu i nemirnom brigom pozove k sebi malu grješnicu, pitajuće je, tko je načinio ona dva kipića.

Nju polije velika crvena, oči joj se napune suzama.

— Oprosti mi, tato, ja se tako zabavljam mjesenjem gline.

— I otac porumeni i njegove se oči zališe suzama. On je podosećao, bio je siguran, da u devojčici vidi svojega nasljednika. S bljeskom životra on je bio pretoci u nju svjetlost genija.

— Ne, dragice moja, zlato moje, nemam ti ništa da oprostim. Za što si se skrivala da činiš ovakove liepe stvari? Ja bih ti isti bio do gline i bio bih te činio raditi u mom ateliju.

I uzeju ju na ramamak i ogrli jedan, dva, deset puta i suze radostnice slavnog umjetnika sastaše se u jednom samom valu nježnosti i sreće.

Od onoga dana mala kiparica učila se je svakdan u risanju i počne raditi s otcom. U šestnaest godina učestvovala je već u natjecanju za jedan kip stare Camile, na kojem dobiti drugu nagradu.

Tvrda je ovo kost, koja se neda lako zgristi, ali ipak utrobica g. načelnika lasno će ju privukati, jer on muči i veli: ja sam načelnik, ja sam gospodar, svak nek mi se pokloni i svak nek muči i to pod mus.

Stari.

(Pristranost naše občine u gradjievim dozvolama.) U pokrajinskem zakonu 15. veljače 1886., kojim je uveden gradjievni pravilnik za Dalmaciju, sasvim razborito i pravedno je određeno, da gradjewna vlast, to jest, občina ima smjerati na to, da učini lakše i jeftinije zgrade na selu. S toga § 52 istoga zakona glasi doslovce: Ako se radi o novih gradnja male vrednosti po varošima i selima, gradjewna vlast može oprostiti od prikazivanja načrta propisanih i od saslušanja osoba ovlašćenih na gradjenje zgrada. „Da drugih i potankih odredaba ne navajamo navesti ćemo samo zadnju tačku § 55 koja čisto i bištro kaže: U obće gradjewna vlast ima smjerati na to, da učini lakše i jeftinije zgrade na selu, ograničivši se narediti samo ono što je neizbjegljivo radi obzira javne bezbjednosti.“ U Kaštel-Sućurac venu pogodnosti zakona ne obstaje za svakoga občinara. Tko je pokazao da misli svojom glamom, tko u občinskom vječu nije glasovao svaki put kako hoće načelnik, ili tko se načelniku zamjerio i u najmanjoj stvari, taj ima li potrebu da gradi novu zgradu na gospodskom trgu u Splitu ili u Zadru. Do sada se občina zadovoljavala načrtaima izrađenim od tajnika ili jednoga mještana koji je bio i učitelj ranjenja na gradjanskim školama. Nacrte ovoga zadnjega odobriće i namjestiće i uprava državne željeznicu, i občine K. Lukšića i Splita, — ova za gradu u Velom Varošu — i pokrajinsko vječje za školske zgrade u Kambelovu i Lukšiću. Nego u zadnje doba občina Kaštel-Sućurac zahtjeva, da občinari koji nisu u milosti načelnika ili tajnika prikazuju načrte sastavljene od ovlašćenih strukovnih vještaka. Razumiju se po sebi, da to se plaća skupim novcem; jer ovlašćenih vještaka u selu nema, pa ih valja dovesti u Splitu. Da se vidi kako su ove načne tužbe temeljite, napomenuti ćemo što sledi: Stipi Plepel u Mate — koji je inače opravдан po §. 48 pozvan od gradjewe vlasti da obnovi zid kuće, jer je u istini bio bojati se da se obori, naredjeno je pismeno, da prikaze načrti i obstoji sve formalnost §. 4. Dozvola gradnje mu je tek tada udjeljena, kada je prikazao načrte podpisane od jednoga ovlašćenoga vještaka iz Splita; premda se radilo o gradnji male vrednosti jer trošak je svega dosegao 200 forinta. Mate Bratinčević Domjanov pitao je dozvolu da sagradi kućicu za smještenje gvozdenoga turnja za vino. Kućica će biti u njegovom dvoru, visoka do 3 metra, duga 4 $\frac{1}{2}$ a široka 4 m. Dozvola mu je zikanala, dok n je prikazao načrt kako i Stipe Plepel. Stipe Plepel javio se — premda da nije potreban — da će se upisati u seosku blagajnu, kad se ljetos u zasnovanju iste govorilo, i za to mu se načelnik osvetio. Mate Bratinčević ne samo što je za blagajnu — premda na dobrim temeljima — nego u občinskom vječu glasovao je nekoliko puta protiv volje načelnika. Za to kad se pružila prilika, valja da očuti moć osvetljive ruke načelnika Mijožina; i očutio jer je. Da ne spominjemo gradnje drugih godina, napomenut

Jedan bogati mecene ganut i zadivljen takovim prernano razvitim umom, htjede njoj potestibit nauk, ne mogavši uviđek da se bez povredje nadje u doticaju s modelima neizvještne prošlosti, koje je otac morao slijediti u svom ateliru.

I ja ju vidjevi više od jednog puta u onoj njenoj skromnoj radionici sakruti među stablima jednog vrta. Vidjeju ju u njenoj sivoj haljinici. Što je obavljala njeno mlado telo, vidjeju ju s ravnjaljkom u ruci gdje gleda glinu, što je pri svakom dotiku poprimala oblik žive stvari, dočim njenje slike i spokoje oči praćahu ruku tvoriteljicu i onu glinu, kojoj je udisala dah života.

Ona se je odkad dokad udajivala od stala i gledala svoje djelo, sad jednim okom samim, sad su obavida, prateći s ravnjaljkom vinutom u zraku profil nastajući kipcu; sad se smijući, sad nabirajuć obrve, kao onaj, koji nije zadovoljan svojim djelom.

Više od jednog puta sjedala je, kô da se se odmarala, i onda bi iz proste čaše digla velik stručak ljubica duboko u idušicu, zarivši u nj njeveliče lice i raskošću se u onom mirluhu, kojim je disala i koji joj, kako mi je ona govorila, zaoštavao smisao umjetnosti i činio ju bolje raditi. To je moja kava — govorila je, smješteći se.

(Svršit će se).

ćemo samo, da su ove godine bez načrta i bez načića gradili i veće i manje zgrade Pavle Marinović, Petar Alfrević, Ivanačica Katalinić itd. Ako je igdje, kako Jakovu tako i svakomu, u Kaštel Sućurcu nije stanovito, — No ne samo što se naš načelnik u gradjevnim dozvolama pokazuje pristranim, i šlo postupa — kako dokazasmo — protiv duhu zakona, nego, dapače on zna biti i samovoljnijim. Nazad nekoliko godina Toma Antunović p Mate pokle nego je postigao dozvolu za gradnju kuće po prikazanom načrtu, svjetovan od zidara — potrebo je počeo graditi — pitao je dozvolu da može otvoriti još jedan prozor na izloženom zidu. Otvorene prozore bilo je potrebito radi svjetlosti i s estetične strane bilo je podesnije. Načelnik da mu se osveti što u nekoj prigodi nije se pokazao spremnim da mu učini na volju, samovoljno, uzkratio mu je dozvolu da otvori prozor. Rekoh samovoljno: jer sam načelnik nije vlastan uskratiti ili dozvoliti gradnju, pošto po §. 65 nije načelnik gradjevina vlast nego občinsko upraviteljstvo, i bez istoga načelnik nije vlastan, o gradjevnim dozvolama odlučivati. U poslu gradnje u Kaštel-Sućurcu tako se s priskosima tijera mak na konac; da kad je Ivan Žegarac ovoga ljeta gradio kuću u „Čelma“ uzkrateno mu je prevoziti kolima stiene preko potoka, i došlo se do toga, da mu je prisjednik Jerkunica rekao: da mu stiene prenesu na ramenim držinari čitalačkoga društva Putalj, komu i Žegarac pripada.

Sam načelnik, koji bi u yršenju zakona imao biti uzor svojim občinarama, tako poštujе zakon, da premida put slovom e) §. 55 zbranjeno je da bunašta i zahodi budu prema putim i tržištim, ipak u vlastitoj kući, prema glavnom putu kod poštarskoga ureda, ima bunašta i zahod s vratinama bez vraniča. Iz zahoda osobito za ljetne žage ispariva kužni smrad. Ali to ne smeta. Dosta je, da se načelnik zataji, kad vladini zdravstveni referenti obalaže se s prkosima tijera mak na konac; da kad je Ivan Žegarac ovoga ljeta gradio kuću u „Čelma“ uzkrateno mu je prevoziti kolima stiene preko potoka, i došlo se do toga, da mu je prisjednik Jerkunica rekao: da mu stiene prenesu na ramenim držinari čitalačkoga društva Putalj, komu i Žegarac pripada.

Posebno ovoga ne znamo, hoće li nam još u Dalmaciji zaviditi radi urednosti naše občine.

Vesti.

Za „Družbu Sv. Ćirila i Metoda za Istru“ primila je mjestna podružnica od gosp. Vi. Kulića K 17.18., skupljeni na predlog istog na vjenčanom pиру gg. Dumice Vuksić i Sime Mišure Čarije iz Mandaliće.

Svega K 17-18
Prije izkanili „ 348/33
Ukupno K 365/51

Napred za našu Istru!

Kazalište. U sredju večer opetovala se „Geisha“ s jednakim lepim uspjehom, ali pred manjim brojem publike. U četvrtak večer engleska opera: „Les petites Misichon“, u kojoj su se lepo iztakle g.dje Gattini i Scotti. Cela izvedba tačna. Sinoć se komična opera u 3 čina i 7 slika „Čvrčak i mrav“ (La cicala e la formica), u kojoj je g.djica Gattini ponovno dokazala svoje umjetničke sposobnosti, svoju vještina u prelazu s komičnog na ozbiljno prikazivanje. Uz nju se također iztakla i gosp. E. Darvia, a gosp. Angelini ugodan, komičan kći uvek u pravoj mjeri. Dopali su se gg. G. Breda i G. Malteni. Insencacija razkošna. Pies na koncu prvog čina točan, a plesači Tani i Bazzanelli aplaudiraju na osobiti način. Orkestar preko ciele večeri dobar, tek pri prirozi Terezinog sna morao prekinuti. U obće opaža se da orkestar bolje ide pod ravnanjem Fulignola, nego li pod ravnanjem De la Rosa. — Večeras „L'augellin Balverde“.

Za materinsku rječ. Pri porotničkoj razpravi svijedok c. k. bilježnik g. Vidović iz Skradina izpitivao je jučer talijanski. Zastupnik oštećene stranke Dr. Gazzari predlaže: da bi predsjednik Dvora to svjedočanstvo prevoj na hrvatski, jer da porotniči ne razume talijanski. Ustaju porotnici Cvitan, Bujas, Jareb i drugi i tvrde: da talijanski ne razume. Predsjednik Dvora savjet Benković izjavlja: da porotnici moraju (?) znati i talijanski; pridržaje se u svom izvedenju razjasniti hrvatski svjedočanstvo g. Vidovića!!

Švabska svinjarija. U restauraciju gosp. Bogića na obali jučer neki Švab drozvit izvrijeđao se jučer talijanski. Zastupnik oštećene stranke Dr. Gazzari predlaže: da bi predsjednik Dvora to svjedočanstvo prevoj na hrvatski, jer da porotniči ne razume talijanski. Ustaju porotnici Cvitan, Bujas, Jareb i drugi i tvrde: da talijanski ne razume. Predsjednik Dvora savjet Benković izjavlja: da porotnici moraju (?) znati i talijanski; pridržaje se u svom izvedenju razjasniti hrvatski svjedočanstvo g. Vidovića!!

Izpravi. U broju 187. „Hrv. Rieči“ pod naslovom: „Roditelji, pazite na svoju djecu!“ nadodaj: da je prvi izvukao Maričića lučki peljtar Marko Andrić s pomoću Ivana Miška i Stipe Ugrine.

Porota. U utorak i sredju vodila se razprava radi zločinstva umorista 16-godišnjeg Crnogača Tome Šimina iz Šibenika, izvedena po 18-godišnjem Ivanu Stošiću pok. Vice reč. Karadjus iz Šibenika. Na Malu Gospu o. god. bio bio okrivljenik Ivan Stošić predbacio javno u „Poljanji“ Jerku Stošiću: da je nepošten, jer da je ubio i pojeo jednog pievca, koji je bio svojina njegova i Leonarda, brata Jerka Stošića. Na dobačenu mu uverیدu Jerko Stošić reagirao nogom na Ivana Stošića, ali ga ne dohvatio. To bilo i prošlo. Nakon 4 dana i uprav dneva 12. pr. rujna 10 sati u večer sastava se u „Vruljan“ kod kuće Stošića: okrivljenik Ivan Stošić, braća Jerko, Leonardo i Ante Stošić, Frane Stošić brat okrivljenika, te umorenici Crnogača Tome, Ante Stošići nasru na Ivana Stošića: da mu Boga njegova, za što ga nazva da je nepošten? Ivan Stošić odvrađa: da je nepošten, da će mu to pred trista ljudi reći, jer da je pojeo njegova pievca. Umješaća, kamo društvo korporativno polazi iz doma „Hrvatske čitaonice“. Pjeva malo zbor Kuklinu misu. Posle sveste mise povratak u veliku dvoranu „Hrv. čitaonice“, gdje se obavljaju blagoslov nove zastave. Sv. misu služi i blagoslov obavlja tsratski župnik vel. gosp. Dr. Rački. Nakon tog podsticati će se gg. pjevačima Stjepanom Dorociću, Egidiju Pelizerom i Dragom Čoharu pjevački počastni srebrni znak. Prvi i drugi dan kod svih točaka sudjeluju „Trsatska Glazba“. — Razpored koncerta: 1. Ivan pl. Zajc: „Ti si moj“, glazba; 2. Proslav „Stjepan Primorskog Hrvata“ od M. Potočnjaka; 3. Naravnik: Ouverture iz opere „Vlasta“, glazba; 4. Vj. Ružić-Rosenberg: „Himna o posveti zastave“, mužki zbor; 5. Nigol: „Hrvatske narodne pjesme“, glazba; 6. H. Volarić: „Divlja rožica“, ženski zbor; 7. Lisinski: Chor i pjev iz opere „Porin“, glazba; 8. P. H. Sattnar: „Nazaj u planinski raj“, mješoviti zbor; 9. Stiegel: Odломak iz „Isoline“, glazba; 10. Vj. Ružić-Rosenberg: „Pletimo vience“, kantata za mješoviti zbor uz samopjev, proslav i pratnju orkestra; 11. Ples. — Zborovima ravnina državni zborovodja g. Karel Kuklin.

Björnson u Zagrebu. Ovaj se mjesec na zagrebačkom kazalištu pripravlja krasan Björnsonov „Fallissement“, pa će na predstavu biti pozvan i sam autor slavni pjesnik Björnsterje Björnsson, te će tako Zagrebčani imati prilike da vide slavnog pjesnika i plemenitog branitelja potisnute nam slavenske braće.

Zemaljski Odbor je spao, više splitsko glasilo klike, odkada je na njemu došao Dr. Dulibić, da je dan u onu vodi i oblači sam i proti volji istog Dra. Ivčevića. A što je u stvari? Svak zna. Zemaljski Odbor je, krivnjom bilo čijom, došao na tanke grane, i baš zadnji godina počeo je njegov ugled rasti. Je li to zaslužna Dra. Dulibić ili drugih prisjednika ili svih zajedno — ne znamo, a segurno je, da je Dr. Dulibić širom pokrajine poznat kao radisan, uman i savjestan. Za što dakle „Jedinstvo“ udara na radničnost, vrednost, savjestnost Dra. Dulibića? Mislit će mnogi radi Sinja ili Skradina i sličnih pregledanja, ali nije to tako. U poslu Sinja ili Skradina — kako čujemo — Dr. Dulibić nije bio referent, niti je dakle te posle ricevao. Nije dakle splitsko klepetalo radi Tripala ili Matasa proti Dulibiću, nego da treći razlog isto „Jedinstvo“ se stidi otvorenim spomenuti, jer se ne usudjuje u to ime napadati.

Sa željeznicu. Javljuju nam: Sinoć u vlaiku iz Splita za Kaštel-Lukšić neponljom ili nespretnošću onih, koji su postavljeni da paze na vlači i na čelad u njemu, za malo da se ne dogodi nesreća. Djekoje jedno od 14 godina u K. Kambelevu taman još salazio, a vlač projuri. Djelovka se strmolgav, a majka joj ne smogne izići, već morade kasnije iz L. Lukšića pješke kćeri u Kambelevac sva zaplakana, čupajući kose, ne znajući što joj je od kćeri. Šrećom nije bilo zlo, ali moglo ga je biti, pa bi za to bilo već vreme, da se i na našoj željeznicu počne imati obzira na dečaj.

Blagajna u Drnišu. Na 16. ov. mj. bilo je prvo, posle ustanove, izvanredna skupština „Hrvatske seoske blagajne“ u Drnišu. Pristupio je veliki broj članova, te točno u 11 1/2 otvorio predsjednik dekan O. S. Perković skupštinu sa biranim riečima, pozdraviv članove, izloživ značenost blagajne za drnišku okolicu, kojoj je jedina svrha, da narod izbavi iz prevelike kamate i da se tako oslobođi dugova i u blagostanju žive. Zatim je Dr. Bučić izvještio o radu blagajne. Dr. Bučić je zgrođivom govorom osmršnu se poslije svog izvještaja na zadružni život, na državljenu raztrovanost, na žalostne prilike u pogledu zapuštenosti težaka. Iz njevoga izvješća saznamo: da ima 10 mjeseci da blagajna djeli. Odmah u počeku upisalo se 146 članova, a sad ih ima 478, a dnevno ih se upisuje. Prometača je kroz ovo kratko razdoblje blagajna imala 32.000 K. Zatim je skupština jednoglasno glasovala povišenje osobne vrijesnosti na 6000 K, otvorila tekući račun trgovima i primila u svoje područje selo Sti-

kovo. Iza svestranog i bratskog pretresanja družvenih posala, držinari zahvalili su upravi na nastojanju, a osobito priznanje iztakli gg. predsjedniku i tajniku-blagajniku, te na 1 sat po podne predsjednik zatvorio skupštinu, poda koja uprava je popisala svakom držinaru što treba, kao žita, siena, galice i drugo, za da na vreme može narediti. Po tom držinari zadovoljni pošli svojim kućama.

Hrvatsko pjevačko družvo „Primorski Hrvat“ na Trsatu priređuje u slavu posvete svog novog družvenog barjaka sutra dne 24. studenoga u prostorijama ondješnje „Hrvatske čitaonice“ svečani koncert sa plesom. Program svečanosti je ovaj: Na 23. (t. j. danas): U 8 i pol sati na večer bakljada i serenada u počast kuni novoga družvenoga barjaka mil. g.dj. Ernesti Linić. — Dne 24. studenoga pr. podne: U 10 sati sv. misa u župnoj crkvi sv. Jurja, kamo društvo korporativno polazi iz doma „Hrvatske čitaonice“. Pjeva mali zbor.

Dogodi li se kod likera izlučenje etičnih ulja, uslijedi usfis studeni, tada treba takav liker staviti u umjereno toplu prostoriju, a osobito liker koji je njevoj ovoj mani, jer će se on opet pomutiti, mada ga se i očistiti.

Ako u likeru imade previše etičnih ulja, to će liker u tom slučaju također postati mutan, pa da se ukloni to zlo, najbolje je rabiti pri priređivanju raznih likera takova ulja, koja su prosta od terpentina, i koja ne prouzročuju mutež.

Dogodi li se kod likera destiliran vodu ili vodu kišnicu, koja ne prije uporabe filtrira.

Ovdje treba još spomenuti da pomučenju likera može uz etična ulja biti uzrok i prevelika množina vapna, koje se u vodi nalazi.

Samo filtriranje ovakvih mutnih likera riedko kada pomaze, već treba mutne likere čistiti pomoću raznih čistila.

Najobjasnjavači čistila, kojima se mutni likeri daju posvema očistiti, jesu: morunj mjeđuh, gelatin, bjelančina od jača, skrob, asbest, mleko, kiselina-magnezija itd.

Morunj mjeđuhom i gelatinom čiste se obično samo likeri, koji sadržavaju veliki postugličnotak alkohola.

Liker koji sadržava preveliku množiju etičnog ulja, a inače je bogat na alkohol, dade se vrlo dobro očistiti sa ugljicno-kiselom magnesijskom, kojom je veoma lagana, treba nadodati malo skroba, da joj se poveća specifična težina, uslijed toga brzo pada na dno bačve, te pospješi bistrojnost likera.

Ugljicno-ktsala magnesijska ne ostavlja u likeru nikakav neugodni tek, jer je neraztopiva; a pošto se vrlo lako i jednako porazdi po cijelom likeru, to može povuci za sobom na dno bačve etično ulje, koje je glavnim uzrokom da se liker pomuti.

Treba spomenuti da pri priređivanju likera mora da viđa poduprva cistola da se izbjegne neugodnoj mutežini likera, a dogodi li se ipak, da se ovaj pomuti, tad je najbolje pustiti ga, da se sam po sebi očisti, što obično biva u 6-8 sedmica.

Treba li tako liker očistiti na brzu ruku, onda se postupa ovako:

35 grama morunj mjeđuh (Ichthycolla, Colla piscium) izreže se u sitne komade i raztopi se u 1 lit dobre žeste ili rakije, koja se malo ugrijala. Da se očisti i li finog likera treba ove raztopine 250 cm³. Ova raztopina ulje se kroz vranj (tapun) bačvu u liker, koji se dobre izpremješa, a zatim pusti na miru, a za malo dana oči se biti posvema čist i bistar. Prost liker čisti se i mlekom, te se za 1 ili upotrije 1—2 lit mleka, koji se ulije u bačvu i dobro se likerom pomiješa. Poslije 4 dana mleko se već utoljilo na dnu bačve, a liker ostao je sasvim bistar.

Sa bjelančevinom od jajeta može se mutati liker također dobro očistiti a potrebito je za 1 lit likera 3—4 jaja. Tvorica za raznu vinsku cistu pripravljava bjelančevinu u suhom stanju u obliku praska, te se za čišćenje 1 lit likera rabi 100 grama očiće magnesijske raztopine u 1 litr vode, pa se ovom raztopinom, koju treba učeti prema potrebi, čisti mutni liker.

Gelatin je također dobro sredstvo za čišćenje mutnih likera, ali se rabi obično samo kod onih koji imaju male postotak alkohola. Za 1 lit likera treba raztopiti 50 gr. gelatine u 3 vrele vode, pa se ovom raztopinom čisti liker. Mutni liker može se očistiti i sa magnesijskim: 100 grama očiće magnesijske raztopine se u 1 litre vode, pa se ovom raztopinom, koju treba učeti prema potrebi, čisti mutni liker.

Po A. W. Z. piše A. V.

NAŠE BRZOJAVKE.

Budimpešta, 23. Zakon predložen u budimpeštanskom saboru, kojim se vlada upunovala, da provede nagodbu, kako je utančena, i tim privlatom da se skrši hrvatska obstrukcija, te dogodi primjen u parlamentarnim krugovima, te izgleda, da ne će biti privlačen.

Madrid, 23. Vesti iz Portugalske javljuju, da je položaj ondje štrašno kritičan, Očekuju se sudobnosni dogadjaji.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.) Vlastnik, izdavatelj i odgovorni urednik Josip Drezga

OGLAS.

Javljam P. n. občinstvu, da sam iz zgrade c. k. okružnog Sudista u Varošu otvorio vlastitu

Mastilnicu (Tangariju)

za suknj, povjesmo i odjebla. Radnja se izrađuje tačno i, brzo. Cijena umjerena: 20 novč. svaki metar.

Preporučujem se, sa štovanjem

IVE ČIĆMIRKO p. TOME.

Broj 307.

OGLAS NATJEĆAJA.

Razpisuje se kod podpisane mjesto poslužnika odnosno kontrolora bolestnih članova sa mjesecnim placom od Kruna 50 izplativa svaki mjesec naknadno.

Molbe obložene svjedočbom ponašanja, odnosno dosadanju službe, imaju se upraviti ovoj Blagajnici načinjeći do 10. prosinca t. g.

Od Kotarske Bolesničke Blagajne.

Šibenik, 21. studenoga 1907.

Upravitelj: J. GRIMANI.

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u kontu korenitu u ček prometu; ekskompljuje mjenice, finančira trgovske poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednine. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstvu obavljaju se brzo i uz povoljnije uvjete.

Dionička glavnica K. 1.000.000

Pričuvna zaklada 100.000
Centralna Dubrovnik - - -
Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod žrtvenanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira bezplaćno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, dragu kamenje itd. uz najkulantnije uvjete.

NE ČITATI

samo već **kušati se mora**
davno prokušani medicinski

STECKENPFERD - -

od ljiljanova mleka **SAPUN**

od BERGMANNA i Druga, Draždani i Tetschen na/L. od prije poznat pod imenom **BERGMANNOVA SAPUNA**

od ljiljanova mleka da se lice oslobodi od sunsanih pjegica, da zadobije bijeli tein i nježnu boju.

Preplatno komad po **80** para

u drogariji **VINKA Vučića**
ŠIBENIK.

Banka Commerciale Triestina

primata:

Uložke u krunam uz uložničke Listove:
sa odkazom od 15 dana uz $2\frac{3}{4}\%$,
" " 15 " " $3\frac{1}{2}\%$,

" " 30 " " $4\frac{1}{4}\%$,

Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim.
(sterlinam) uz uložničke Listove:

sa odkazom od 15 dana uz $2\frac{1}{2}\%$,

" " 30 " " $2\frac{1}{2}\%$,

" " 3 " " $3\frac{1}{2}\%$,

NB. Za uložne listove sada u toku, novi kamatinjak ulazi u krijeost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosicu sa škademcom od 1 mjeseca uz kamatinjak od $1\frac{1}{2}\%$.

Banko-Ziro i Tekuci račun. Valuta od dana uloženja, uz kamatinjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mještajnih računa, mjenica glasečih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korenista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štendnu uz dobit od $3\frac{1}{2}\%$.

Otvara tekuce račune u raznim vrijednostima. Inkassi: Obavlja utjerivanje mjenica na svu mjestu Instranora, odrezačka i izrijebanih vrijednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korenistima doznačnice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlbad, Cervignano, Cormons, Cernovici, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Gorica, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomouc, Pilsen, Pol, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograd (Salzburg), Split, Peplitz, Tropau, Wamsdorf, Bučko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdaje Kreditne listove na sva mesta Monarhije i inozemstva.

Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatinjak.

Daje predujme na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamčevinu za carine skladišta Kontiranja (Contirungs-Lager).

Prenosimo u pohrani i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garantiju proti kojoj mu druge pogibelje provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohrani vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravlja ih istih.

Osiguraje vrijednote proti gubitcima žrtvenja. Banka Commerciale Triestina.

..... JEDINA HRVATSKA TVORNICA VOŠTANIH SVIEĆA U ŠIBENIKU. .....

Castim se preporučit p. n. občinstvu, poštovanom svećenstvu, crkvama, bratovštinama, svoju krasnu uređenu

TVORNICU VOŠTANIH SVIEĆA

Kod mene se dobit mogu izvrstne, a od mnogih **priznate** u svim veličinama

— svieće od pravog pčelinjeg voska —

kao i finog crvenog tamjana.

Prodajem dobra vrcanog — po **zdravje** — **koristna meda** Klg. po K. I:20.

Kupujem uz dobru cenu u svim kolikočama žutog voska.

Svaku i najmanju naručbu p. n. mušterija obavljam najspremnije, kao i uz najpovoljnije uvjete.

S veleštovanjem

VLADIMIR KULIĆ
Šibenik (Dalmacija) Glavna ulica.

..... JEDINA HRVATSKA TVORNICA VOŠTANIH SVIEĆA U ŠIBENIKU. .....

Svaki trgovac koji ne oglašuje svoju robu, ustupa mjesto svojim takmacima, koji oglašuju.

HRVATI,
sjetite se družbe
sv.
Cirila i Metoda.

JADRANSKA BANKA

U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5.
Vlasita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove: ekskompljuje mjenice, daje predujmove na vrijednostne papire, kao i na robu ležeću u javnim skladistišta.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te banknote i unovčuje kupovne i izdržebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdaje doznačke na sva glavnja tržista monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumente) ukrcavanja.

Prima novac na štedionice knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najavštevnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posređuje i konvertira hipoteke kod prvihi hipotekarnih zavoda uz najniže uvjete.

Preporučuje se
najbolje p. n. Občinsku
stvu za izradbu svakih
vratnih radnja, kao:
raznih djeła i brošura,
posjetnika, koverata,
listovnih i trgovskih

NOVO
ustanovljena
Hrvatska Tiskara
u Šibeniku
(ulica Stolne Crkve).

papira, zaručnih i
vjencanih objava,
osmrtnica i sve druge
u tu struku zasjećajuće
radnje.
Jamči za tačnu i
moderну izradbu uz
posve umjerene cene.